

MAHAKAMA KUU YA JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

MASJALA NDOGO YA TEMEKE

(MAHAKAMA JUMUISHI YA HUDUMA ZA MIRATHI NA NDOA)

ILIOPO TEMEKE

RUFAA YA MADAI 13 YA 2022

*(Asili ya madai ya talaka No 15/2021 Mahakama ya Wilaya Temeke (Kituo Jumuishi)
mbele ya Mhe. J.C. Msafiri – HMM)*

REGINA NYANDA.....MLETA RUFAA

DHIDI YA

CHARLES ALEXANDER MKUDE.....MJIBU RUFAA

HUKUMU

05/06/2022 & 22/8/2022

I.C. MUGETA, J.

Wadaawa hawabishani kwamba ndoa yao iliyodumu kwa muda usiozidi miaka mitatu imevunjika kwa kiwango kisichorekebisha. Hivyo hakuna anayepinga amri ya talaka iliyotolewa na mahakama ya wilaya. Rufaa hii inahusu mgawanyo wa machumo ya ndoa. Mleta rufaa alipewa shilingi laki mbili tu (200,000/=) kama mchango wake katika kupatikana kwa machumo hayo. Kwa kutoridhika na mgawo huo, rufaa yake ina malalamiko mawili kama sababu za rufaa. Kwamba mahakama ya wilaya ilikosea kuamua kuwa hakuna ushahidi wa kuonyesha kuwepo mali

zilizochumwa pamoja na kwamba haikuwa sahihi na haki kumpa shilingi laki mbili wakati mali walizochuma zina thamani ya zaidi ya shilingi milioni saba.

Katika aya ya 6 ya maombi ya kuvunja ndoa (petition) mjibu rufaa anasema hakuna machumo ya ndoa. Katika aya ya 3 ya majibu yake, mleta rufaa ameorodhesha mali zenye thamani ya Tshs. 7,821,000/=. Wakati wa kusikiliza rufaa hii, mleta rufaa alirejea orodha hiyo na kueleza jinsi alivyoshiriki kuboresha nyumba yao ya ndoa ambayo alimkuta mjibu rufaa akiishi ikiwa haijakamilika. Mjibu rufaa alisema orodha hiyo si ya kweli kwa sababu kuna vitu vimeorodheshwa lakini havipo.

Katika ushahidi wake, mjibu rufaa alisisitiza kwamba hawakuchuma mali yoyote na mleta rufaa. Kwa upande wake, mleta rufaa alitoa ushahidi kwamba walipooana alimkuta mumewe akiwa na nyumba ambayo haijakamilika. Waliikamilisha kwa kupiga ripu, kuweka umeme na maji, kufyatua matofali ambayo katika rufaa alisema yalitumika kujengea shimo la choo na kuweka milango ya aluminiamu. Kwamba walipooana mama wa mumewe alikuwa akimdai mjibu rufaa kiasi cha shilingi 4,300,000/= zilizotumika kujenga nyumba yao na kwamba walishirikiana kulipa pesa hizo. Ushahidi huu wa mleta rufaa na maelezo yaliyoko katika hati ya

majibu yake (answer to the petition) havikupingwa na mjibu rufaa kwa shahidi au kupitia hati za majibizano.

Katika kufikia uamuzi wake kwenye kugawa machumo ya ndoa mahakama ya wilaya ilitamka:

'The court is put on test on how to divide the said properties in the absence of any proof of its existence (sic). Even if it does exist, will it bring any sense to order the petitioner to divide the two satellite dishes among themselves? This has greatly exercised my mind because there is no any evidence produced to show that such properties exist. On the other hand, it is not possible for the couples who have stayed for more than two years under one roof to acquire nothing. Am alive (sic) that it is not possible to keep receipts of domestic items purchased. In that scenario I will award the respondent 200,000/= as her contribution towards the purchase of two satellite dishes and domestic items that include glasses'

Kwa hoja alizotoa hakimu katika kufikia uamuzi wake ni dhahiri hakuzingatia ushahidi wa pande zote mbili. Siyo kweli kwamba hakuna ushahidi kuhusu machumo ya ndoa. Kama nilivyosema hapo awali, mjibu rufaa ndiye hakutoa ushahidi kuhusu machumo ya ndoa kwani msimamo wake ni kwamba hakuna machumo yoyote. Kwa upande wake mleta rufaa

alitoa ushahidi kwa kiapo kuhusu kushiriki kwake kukamilisha nyumba yao ya ndoa, kufyatua matofali, kununua ungu wa Tv wa kampuni ya Azam, ving'amuzi vya Star Times, kuku na mashine ya kushona nguo. Msomi Hakim Mwandamizi hakutoa sababu kwa nini alishindwa kuamini ushahidi huu ambao haukupingwa na badala yake akazingatia upungufu wa kutokuwasilishwa stakabadhi za ununuzi wa vifaa hivyo kama vilelelezo vya uwepo wake. Dhana ya kwamba ushahidi wa maandishi ni bora kuliko wa mdomo si sahihi isipokuwa pale ambapo mtoa ushahidi wa mdomo kwa jambo husika haaminiki au jambo husika kwa mujibu wa sheria lapaswa kuthibitishwa kwa maandishi. [**Atanas Ngomai v. the R**, criminal appeal No. 57 of 2018, Court of Appeal – Dar es Salaam (*unreported*) ukurasa wa 18 – 19].

Katika kesi ya **Goodluck Kyando v. R** [2006] T.L.R 363 Mahakama ya Rufani ilieleza kuwa kila shahidi anastahili kuaminiwa kwa ushahidi anaotoa isipokuwa kama kuna sababu ya kutosha kutoamini ushahidi wake. Hivyo ushahidi wa mleta rufaa unapaswa kuaminiwa. Sioni sababu ya kutomwamini.

Baada ya kuzingatia ushahidi wa wadaawa na uamuzi wa hakim katika mahakama ya wilaya, nina maoni kwamba ikiwa hakim aliamini kwamba

siyo rahisi wanandoa kuishi miaka miwili bila kuchuma chochote na kwa vile kuna ushahidi wa mleta rufaa wa kuwepo machumo ya ndoa, alipaswa kutilia mashaka ushahidi wa mjibu rufaa kwamba hawakuchuma chochote. Kutokufanya hivyo kuna maana kuwa hakimu alifikia uamuzi bila kuchambua ushahidi wa pande zote mbili au kwa kupuuzia ushahidi wa upande wa mleta rufaa. Ni rai yangu inayotokana na maelekezo ya mahakama za juu kwamba mwamuzi yeyote anapaswa kuzingatia kikamilifu ushahidi wa kila upande wakati anapofanya uamuzi juu ya hoja zinazobishaniwa.

Kwa upande wangu, kama mahakama ya kwanza ya rufani, ninao wajibu wa kuchambua upya ushahidi na kuulinganisha na uamuzi wa mahakama ya wilaya ili kupima kama ilikosea au haikukosea katika uamuzi wake. Baada ya kusoma kwa kina ushahidi wa pande zote mbili, nimeridhika kwamba hakuna sababu ya kutosha kutoamini ushahidi wa mleta rufaa kuwa alishiriki kukamilisha nyumba yao ya ndoa na kununua mali zote alizozitaja katika ushahidi na majibu yake dhidi ya hati ya maombi ya talaka (petition). Ushahidi wake haukupingwa. Hivyo mali hizo ni machumo halali ya ndoa. Mjibu rufaa hakutoa ushahidi wowote kwamba mleta rufaa hakutekeleza majukumu yake ya kike nyumbani. Hivyo, kwa vile mleta

rufaa alitenda majukumu yake ya nyumbani kama mwanamke na kushiriki kupatikana kwa machumo ya ndoa, fidia ya shilingi 200,000/= ni ndogo. Thamani ya fidia yake haina budi kuongezwa.

Wakati wa usikilizaji wa rufaa, mjibu rufaa alikiri kwamba mali binafsi za mleta rufaa kama nguo, vyombo vya jikoni bado viko kwake na mleta rufaa yuko huru kuvichukua. Kwa bahati mbaya, ushahidi wa thamani ya mali zilizochumwa ikiwemo nyumba ya ndoa haukutolewa. Katika sababu ya kwanza ya rufani, mrufani amesema kwamba mali zao zina thamani ya zaidi ya shilingi milioni saba. Thamani hii ameitaja pia katika majibu yake ya majibizano (pleadings) hivyo nitaitumia kama thamani elekezi ili kufikia uamuzi wangu juu ya mgawanyo wa mali.

Kwa kuzingatia muda waliokaa pamoja, ushiriki wa mleta rufaa katika kupatikana kwa machumo ya ndoa, mjibu rufaa atapaswa kumlipa mleta rufaa shilingi milioni mbili tu (2,000,000/=) kama fidia ya mali walizochuma pamoja. Mali binafsi za mleta rufaa zilizoko kwa mjibu rufaa ana hiari ya kwenda kuzichukua.

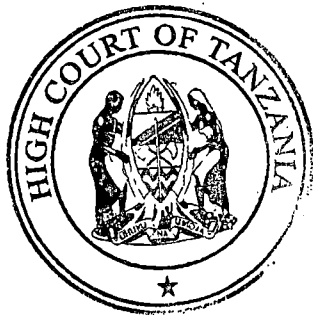
Kabla sijahitimisha, nitazungumzia jambo moja muhimu. Mwenendo wa shauri unaonyesha kwamba mahakama ya wilaya haikuibua hoja

zinazobishaniwa (issues) kabla ya shauri kuanza kusikilizwa. Hoja hizo zilitungwa na hakimumu pekee yake wakati wa kuandika hukumu bila kuwashirikisha wadaawa jambo ambalo ni ukiukaji wa utaratibu wa kuendesha mashauri ya madai kwa kuzingatia amri ya XIV kanuni ya 5 ya Sheria ya Mwenendo wa Mashauri ya Madai [sura ya 33 R.E 2019]. Mahakama hii na Mahakama ya Rufani zimesisitiza mara nyingi juu ya umuhimu wa kuzingatia utaratibu huo ambao usipozingatiwa unaweza kusababisha kubatilishwa kwa mwenendo mzima wa shauri.

Katika shauri hili nimejiuliza kama kukiukwa kwa utaratibu huo kumeathiri upatikanaji wa haki au kumesababisha madhara kwa upande wowote. Nimejiridhisha kuwa haki haikupotoshwa kwani kila upande katika ushahidi wake uligusia mambo muhimu kuhusu hali ya ndoa yao na mali walizochuma hivyo upungufu huo nimeupuuza. Siyo kila kosa la jinsi hii linakidhi kubatilisha mwenendo wa shauri. **Tanzania Sands and Stones Quarries v. Omondi Ebi** [1972] H.C.D 219.

Ninahitimisha kwamba rufaa hii imeshinda. Sababu zote mbili za rufaa zina mashiko, nimezikubali. Mahakama ya wilaya ilikosea kusema hakuna machumo ya ndoa na kumpa mleta rufaa fidia ndogo. Hukumu ya mahakama ya wilaya ilivyogawanya machumo ya ndoa nimeibatilisha.

Uamuzi wake wa kuvunja ndoa ya wadaawa nimeuthibitisha. Kila upande utabeba gharama zake za kesi hii.

Mugeta
I.C. MUGETA

JAJI

22/08/2022

Mahakama: Imetolewa leo hii mbele ya Mleta rufaa na mjibu rufaa.

Isu: I.C. MUGETA

JAJI

22/08/2022